

Hoge commissaris te Djakarta (Hirschfeld) aan minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Van Maarseveen) , 13 juni 1950

Mede voor Drees en Stikker.

Op 12 dezer had ik een lang gesprek met Cochran. Dit gesprek leverde als zodanig niet veel concreets op. Zeer duidelijk bleek echter, dat Cochran zeer verheugd was, dat Nehru in het openbaar critiek op de houding van RIS uitoefent. Naar zijn oordeel, en ik deel deze opvatting, behoort Nehru tot een van de weinigen in de wereld, die dit alles op onverdachte wijze kan zeggen, maar Cochran grijpt dit soort gelegenheden ook altijd weer aan om uiteen te zetten hoe moeilijk het voor de Verenigde Staten is om druk op RIS uit te oefenen.

Ik heb hem de kwestie van het zelfbeschikkingsrecht en de reorganisatie van het KNIL uitgelegd en hij was ook op de hoogte van de notawisseling met UNCI.

Op 12 dezer des avonds heb ik uitvoerig met Hatta gesproken. Ik heb hem de Handelingen van de Staten-Generaal gegeven en hem verzocht vooral de rede van Van Maarseveen en de debatten over de moties te bestuderen, waarna ik nog eens over deze materie zou willen spreken. Hij was op de hoogte van verzoek Uniecommissie om commentaar op zijn antwoord over het zelfbeschikkingsrecht en ik heb hem erop voorbereid dat U vermoedelijk wel commentaar zoudt willen leveren. In verband met het bezoek van Nehru heb ik Hatta uiteengezet, dat ik de rede van de voorzitter van het RIS-Parlement niet heb kunnen waarderen en heb hem dit nader toegelicht. Ik heb Hatta ook gezegd de redevoeringen van de President niet te kunnen waarderen en heb er vooral de nadruk op gelegd, dat het herhaald tersprake brengen van Irian door de President de atmosfeer der onderhandelingen over Nieuw-Guinea zal vertroebelen. Hatta deelde mij mede de President gezegd te hebben, dat het beter zou zijn indien deze in het openbaar niet over N.-Guinea zou spreken, doch de President verklaarde dit gedaan te hebben, omdat het volk daar min of meer om riep.

Hatta had de chauffeursstaking op 8 dezer hoogst pijnlijk gevonden. Ook Nehru had daaraan aanstoot genomen. Hatta achtte het ook niet uitgesloten, dat men in Surabaya tijdens het bezoek van Nehru kleine incidenten zou willen uitlokken, welke incidenten volgens Hatta uit de kring van Sobsi komen. In dit opzicht zag Hatta ook in dat krachtiger optreden gewenst was. Van deze gelegenheid maakte ik ook weer gebruik aandrang uit te oefenen op het nemen van maatregelen om het vrijlaten van Nederlandse arrestanten te bespoedigen. Hatta beloofde zich wederom met deze zaak te zullen bezighouden. Ik heb hem nog eens op de slechte indruk die dit alles maakt gewezen. Zo heb ik hem ook aangesproken over het geval Sungkono, waarover ik rapporteerde in het slot van mijn 50 aan Stikker. Hatta verklaarde nadrukkelijk, dat Sungkono dergelijke opdracht niet gekregen had. Sungkono had gefaald en de bedoeling was hem geleidelijk geheel op de achtergrond te schuiven.

Tenslotte hebben wij uitvoerig over Ambon gesproken. Ik heb daarbij in de eerste plaats de blokkade ter sprake gebracht. Hatta heeft mij verklaard, dat er van een effectieve blokkade geen sprake is en dat hij zich daartegen ook heeft verzet, omdat hij geen hongersnood zou willen forceren. Hij deelde mij voorts mede, dat men in bepaalde militaire kringen Ambon had willen bombarderen met vliegtuigen. Ook hiertegen had Hatta zich uitdrukkelijk verzet. Volgens hem hebben er nog bombardementen uit de lucht, noch bombardementen per schip plaats gevonden. Er was ook aandrang op hem uitgeoefend toe te staan, dat de radiozender Ambon gebombardeerd zou worden. Ook daartegen had hij zich verzet. Uit rapporten is hem gebleken, dat de radiozender Ambon bij herhaling aan Hilversum zou hebben verzocht de uitzendingen van Ambon te relayeren. Hatta wist niet of aan dergelijke verzoeken gevolg was gegeven, maar hij zou het zeer op prijs stellen, indien ik U zou verzoeken kenbaar te maken dat dit niet de wens van de Nederlandse Regering is. In het algemeen zou Hatta het waarderen, indien Nederland in

officiële berichtgeving geen partij zou kiezen in de strijd om Ambon, waarbij hij natuurlijk geen bezwaar had wanneer men van Nederlandse zijde de nadruk legt op een vredelievende oplossing. Ik bracht toen het gesprek op mijn brief aan de Sultan, waarop ik nog steeds geen antwoord heb ontvangen. Hatta heeft mij toen verklaard, dat een der grote moeilijkheden daarin bestond, dat men van RIS-zijde om politieke redenen geen algemene amnestie zou kunnen verlenen. Ik heb hem dit laten herhalen en heb hem toen verklaard, dat het onder dergelijke omstandigheden wel erg bezwaarlijk zou zijn H.M. de Koningin in deze zaak te betrekken. Hatta gaf dit volmondig toe en was het met mij eens, dat niet het geringste risico genomen zou mogen worden, waarbij H.M. gecompromitteerd zou kunnen worden en op grond van dit gesprek heb ik hem gezegd, dat ik Den Haag zou laten weten, dat dit deel van eventueel plan met betrekking tot Ambon beter zou kunnen vervallen. Ik heb dus niet een formele en vroeger gedane suggestie teruggenomen, doch heb het gesprek zo gevoerd, dat Hatta zelf tot de conclusie kwam, dat dit risico niet mocht worden genomen. Ik heb Hatta daarna gevraagd in hoeverre de RIS-Regering eventueel een bijdrage kon leveren voor een vreedzame oplossing van het Ambongeschil, omdat naar mijn mening een amnestie daarvoor toch van het allergrootste belang is. Hatta verklaarde, dat RIS nog steeds bereid is KNIL-soldaten op Ambon straffeloos te laten afvloeien. Tegen burgers, die in opstand gekomen waren, wilde men clement optreden, maar men kon niet toezeggen, dat er geen onderzoek zou worden ingesteld. Wat Soumokil betreft zo zou men deze willen verbannen buiten Indonesië met verlies van burgerrechten. Indien Nederland hem asyl zou verlenen, zou RIS daartegen geen bezwaar maken, maar indien hem asyl wordt verleend meent RIS wel van de Nederlandse Regering te mogen verwachten, dat zij van Soumokil zou verlangen dat hij zich op Nederlands grondgebied niet schuldig maakt aan agitatie tegen Indonesië. Men is ook bereid om ook eventueel anderen op voet van Soumokil te behandelen. Tenslotte is Hatta bereid het uitzenden van een commissie naar Ambon te bevorderen, doch deze zou geen officieel karakter mogen dragen. Ik heb Hatta medegedeeld erover te zullen nadenken of langs deze weg wel een oplossing bereikt zou kunnen worden en ik heb hem medegedeeld dat ik U zou rapporteren. Ik acht dit alles nog onvoldoende. Toch moet ik verklaren dat Hatta ernaar streeft de zaak realistisch te bekijken. Hij verklaarde uiteraard ook dat men Ambon locale autonomie zou willen geven. Bij deze discussie moet ik ook de reorganisatie van het KNIL ter sprake brengen en ik heb Hatta erop gewezen, dat deze op 26 Juli stellig niet voltooid zou zijn, indien er geen oplossing voor de Ambonzaak zou kunnen worden gevonden. De Ambonese KNIL-soldaten, die zich buiten Ambon bevinden, eisen afvloeiing naar Ambon. Na discussie verklaarde Hatta zich bereid zijn best te zullen doen dat wij toestemming zouden krijgen Ambonese soldaten naar Ambon te laten afvloeien, ook al is het geschil nog niet opgelost, mits wij de normale afvloeiingsvoorwaarden zouden toepassen en deze soldaten onder Nederlandse leiding ongewapend naar Ambon en omliggende eilanden zouden brengen. Indien Hatta in deze zijn zin zal kunnen doorzetten, zal hij de oplossing van het KNIL-probleem aanzienlijk vereenvoudigen.

Ik onthoud mij op het ogenblik van verdere suggesties, omdat ik ook gaarne van Uw reacties zou willen kennis nemen.